

Perła renesansowej sztuki sakralnej

Pędząc szosą S3 w kierunku polskiego morza każdy turysta - krajoznawca powinien na wysokości Sulechowa zjechać z trasy w prawo i kierować się na Babimost. Po kilkunastu kilometrach (Bałtyk poczeka) trafi do wsi Klępsk, a w niej przy drodze stoi kościół rzymskokatolicki pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Kościół ten znajduje się na szlaku Kościołów Drewnianych Regionu Kozła (kolejnymi kościołami drewnianymi na Szlaku są: kościół pw. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Kosieczynie – drugi najstarszy kościół drewniany w Polsce z 1408 roku i kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chlastawie z 1637 roku).

Badania dendrologiczne kościoła w Klępsku dowiodły, że pierwszy kościół, gotycki, został zbudowany w konstrukcji zrębowej w latach 1367-1377, a pierwsze wzmianki o nim pochodzą z 1421 roku. Kościół aż do czasów reformacji był siedzibą wiejskiej parafii katolickiej. W 1576 roku kościół przejęli ewangelicy i rozpoczął się proces adaptacji świątyni do potrzeb nowego kultu. Pierwszym pastorem nowej parafii został Baltazar Nevius z Lubka, który rozpoczął proces przebudowy kościoła. Pierwszym etapem była przebudowa z kościoła zrębowego na szkieletowy (fot. 1).

Fot. 1. Klępsk. Kościół pw. Nawiedzenia NMP wygląd obecny (fot. J. Milewski)

Proces ten trwał do 1593 roku (m.in. dodano emporę wewnątrz świątyni). Jednocześnie trwały prace związane z wykonaniem wystroju malarskiego wnętrza i wyposażenia świątyni do potrzeb liturgii protestanckiej. Prace te były realizowane przez kolejnego pastora Stefana Holsteina z Sulechowa. W efekcie powstała dekoracja malarska i snycerska wnętrza, z powodu której świątynię zalicza się dziś do czołowych realizacji luteranckich okresu reformacji w naszej

części Europy. Na wystrój wnętrza składa się 117 malowideł wkomponowanych w architekturę kościoła wraz z 90 inskrypcjami. Całe wnętrze świątyni wraz z pełnym wyposażeniem przetrwało niemal niezmienione od XVII wieku do czasów nam współczesnych. Potężna wieża drewniana została wzniesiona w 1657 roku, w tym samym miejscu i na wzór wcześniejszej, która spłonęła w czasie wojny trzydziestoletniej. W efekcie tej przebudowy obecnie najcenniejszym elementem świątyni jest bogaty, wielobarwny wystrój malarsko-snycerski oraz wyposażenie wnętrza. W prezbiterium usytuowany jest gotycki ołtarz szafowy z figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem koronowanej przez anioły i otoczonej gronem świętych (fot. 2). Ołtarz pochodzi z 1400 roku.

Fot. 2. Kłępsk. Gotycki ołtarz szafowy w kościele Nawiedzenia NMP (fot. J. Milewski)

Ołtarz jest uzupełniony o predellę przedstawiającą Ostatnią Wiechezę oraz grupę Ukrzyżowania w zwieńczeniu. Pozostawienie średniowiecznej katolickiej nastawy ołtarzowej we wnętrzu jest niezwykłym dokumentem łączności duchowej i kulturowej dawnej parafii katolickiej i jej protestanckich następców. Dociekliwi turyści zobaczą w dolnym prawym rogu nastawy ołtarzowej wizerunek postaci św. Jadwigi Śląskiej. Zdjęcie tego fragmentu ołtarza może być potrzebne do zdobywania odznaki krajoznawczej „Śladami św. Jadwigi Śląskiej” (patronki Dolnego Śląska) – fot. 3.

Fot. 3. Kłępsk. Św. Jadwiga Śląska

Cały wystrój wewnętrzny kościoła był adresowany do niepiśmiennych parafian. Stąd przy pomocy malowideł i snycerki wewnątrz kościoła toczy się opowieść o Piśmie Świętym. Najbardziej rozbudowanym programem ikonograficznym charakteryzuje się scena Sądu Ostatecznego (fot. 4).

Fot. 4. Kłępsk. Scena Sądu Ostatecznego (fot. J. Milewski)

Parapet najstarszej południowej empory został udekorowany scenami Stworzenia Pierwszych Rodziców (fot. 5). Na pozostałych emporach są umieszczone przedstawienia inspirowane tematyką Dziesięciorga Przykazań. Dwie empory północne w prezbiterium są ozdobione cyklem malowideł odnoszących się do cudów Chrystusa oraz wielkich grzeszników stanowiących wzór szczerej pokuty. Empora południowa w prezbiterium przedstawia personifikacje zmysłów oraz zawiera przedstawienia odnoszące się do chwały życia wiecznego. Wszystkie empory zostały zaopatrzone w inskrypcje odnoszące się do tematyki malowideł.

Fot. 5. Kłępsk. Sceny z życia pierwszych rodziców (fot. J. Milewski)

Na stropie świątyni zostali ukazani prorocy i apostołowie oraz personifikacje cnót chrześcijańskich i kardynałnych (fot. 6). Podnosząc głowę do góry zachwycimy się żywością barw i kolorów użytych do namalowania tych postaci.

Fot. 6. Kłępsk. Prorocy i apostołowie (fot. J. Milewski)

Z okresu przebudowy kościoła, gdy należał on do luteran, zachowała się także chrzcielnica udekorowana scenami figuralnymi i cytatami z Pisma Świętego. Na pierwszym planie pokazano wyobrażony wizerunek Arki Noego (fot. 7).

Z tego samego okresu pochodzi także bogato rzeźbiona i ilustrowana ambona, która uzupełnia program teologiczny ołtarza i chrzcielnicy. Zawiera ona rzeźbiarskie przedstawienia czterech ewangelistów oraz dwóch głównych teologów Reformacji: Marcina Lutra (1483 - 1546) i Filipa Melanchtona (1497 – 1560). Przedstawienie Marcina Lutra należy do niewielu zachowanych przedstawień tego teologa w naszym kraju (fot. 8). Nie da się w tak krótkim tekście przedstawić wszystkich ciekawych elementów wystroju wnętrza świątyni, które urzekają swymi walorami narracyjnymi i malarskimi. Należy też pamiętać, że świątynia była w posiadaniu protestantów do 1945 roku. Pod posadzką kościoła znajdują się prawdopodobnie groby dawnych pastorów. Wejście do podziemi jest zamknięte kamienną płytą z uchwytnymi. W tzw. łoży rodziny Philipsborn ściany są pokryte modernistycznymi malowidłami przedstawiającymi Adama i Ewę w Raju. Tam też znajduje się witraż z lat dwudziestych z przedstawieniami pierwszych rodziców w Raju.

Fot. 7. Kłępsk. Chrzcielnica protestancka (fot. J. Milewski)

Fot. 8. Kłępsk. Ambona z przedstawieniami M. Lutra i F. Melanchtona (fot. J. Milewski)

Kościół otoczony jest dawnym cmentarzem, z którego zachowało się kilka płyt kamiennych. Na terenie przykościelnym znajduje się także kaplica grobowa rodziny Philipsborn z I. poł. XX w. Zachował się też w części mur otaczający teren przykościelny. Kościół z autentycznym renesansowym wystrojem wnętrza od 2018 roku należy do Pomników Historii Polski. Zabytek jest dostępny – na drzwiach wejściowych znajduje się informacja z numerem telefonu do przewodniczki. Pani Ewa Daszkiewicz (przewodniczka i kustosz kościoła) odpowiada na każdy telefon i otwiera podwoje świątyni dla wszystkich turystów. Dowcipnie i w sposób zaangażowany opowiada o historii kościoła i jego współczesności. Dodatkowo „bonusem” podczas odwiedzin jest możliwość zakupu miodu od miejscowych pszczelarzy. Ta świątynia ze wszech miar zasługuje na odwiedziny.

Janusz Milewski